

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Aktuální informace z oblasti zvukových dokumentů aneb jak na to

PhDr. Iva Horová

iva.horova@techlib.cz

Mgr. Iva Malinová

iva.malinova@techlib.cz

Pardubice, 31.10.2019

Regionální funkce knihoven 2019

Osnova

1. Historie nahrávání zvuku. Proč o nahrávky pečovat.
2. Aktuální situace v ČR
3. Průzkumy zpracovávání ZD v paměťových institucích
4. Zásady ochrany a digitalizace zvukových dokumentů
5. Dotační programy
6. Velké projekty

Premisy

- **Zvukové kulturní dědictví** na území České republiky více než **120 let**.
- Jeho **ochranu** lze zajistit **digitalizací**, ale bez předem uskutečněné kvalitní **evidence** nelze přistoupit ke kvalifikovanému výběru.
- Tyto kroky musí být **koncepční** a **koordinované** na **všech úrovních**, včetně národní.
- Bez **finančního** a personálního zajištění toto nelze uskutečnit = hrozí **nenávratný zánik** obsahu.

Historie zvuku - zajímavosti

- Kdo a kdy vynalezl záznam zvuku?
- Jaký je nejstarší nosič zvuku?
- Co bylo původně účelem?

Stručně z historie nahrávání zvuku (1)

- **1891** první známá nahrávka na fonoválečku na českém území
- **1901** první známá nahrávka na gramofonové desce v českém jazyce
- **1923** první vysílání Českého rozhlasu (Radiojournalu)
- **1928–1934** snaha ČAVU vybudovat "velký, všestranný a obecně užitečný archiv gramofonický a fonografický"
- **1930** založení prvních českých gramofonových firem ESTA a Ultraphon

Stručně z historie nahrávání zvuku (2)

- rozmach gramofonového průmyslu před 1. sv. válkou
 - po znárodnění SUPRAPHON
 - stále chybí instituce typu Národní zvukový archiv
 - pokusy v 90. letech 20. století neúspěšné
 - znovuoživení s příchodem Virtuální národní fonotéky:
 - 2012 v MZK digitalizace desek
 - vytvoření portálu (databáze) a sběr dat z institucí
 - 2015-2017 propagace, osvěta atd.
 - od 2016 stagnace portálu

Stručně z historie nahrávání zvuku (3)

Základní způsoby analogového záznamu zvuku jsou:

- záznam mechanický
 - zahrnuje záznam na fonografické válečky, různorodé formáty gramofonových desek a další méně obvyklé formáty záznamu (užívané například v hracích strojích)
- optický záznam zvuku
 - zaujímá zvláštní místo, byl využíván především ve filmovém průmyslu a pro samotný zvukový záznam pouze výjimečně
- magnetický záznam zvuku
 - záznam na drátu, všechny druhy magnetofonových pásů, analogové magnetofonové kazety

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Nosiče

Proč uchovávat a chránit zvukové dokumenty?

- **fyzická degradace nosičů** = ztráta obsahu
- zastarávání technického vybavení
 - pro řadu ZD neexistuje původní reprodukční zařízení či jiné potřebné komponenty
- Vědomosti odcházejí s odborníky oboru: sběratelé/fandové, opraváři/technici
- ZD = záznamy hudby (různé žánry) a mluveného slova (jazyk, literatura, tradice, znalosti...)
- ochrana/záchrana národního kulturního dědictví
- neexistence "národní" instituce

Důležité faktory komplexní péče o ZD

- stav evidence a katalogizace
- podmínky pro skladování
- omezit ohrožující činitele
- přehrávací technika
- poučené pečující osoby
- nutnost pravidelných kontrol obsahu
- nároky na pracovní kapacity a finance
- ochrana x dostupnost
- digitalizace a redigitalizace → jediná cesta k trvalé záchraně

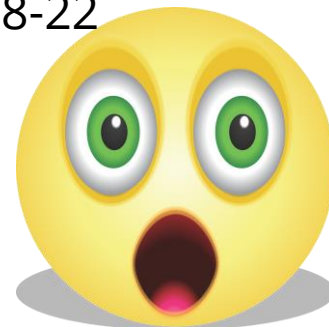
Aktuální situace v ČR - negativa

- v ČR neexistuje:
 - kompletní evidence o domácí produkci
 - soupis všech institucí, spravujících ZD
 - kompletní informace o stavu fondů ZD a stavu jejich zpracování
 - souborné diskografické publikace
 - evidence již digitalizovaných záznamů
 - koordinační centrum všech aktivit jednotlivých institucí
 - finanční účelová podpora státu
- nemůžeme se měřit se zahraničím (nemáme zdigitalizováno)
- zapojit se do projektů (Europeana Sounds)

Aktuální situace v ČR - zlepšuje se

- Státní kulturní politika a Koncepce rozvoje knihoven 2018-22
- zastoupení v UKR
- funkční portál VNF - nově ve správě NTK
- dotační programy
- semináře - hlavně v rámci VNF
- projekt Nový fonograf v NM (historické nosiče)
- silné kontakty se zahraničím

Co se podařilo - co máme

- **Návrh Koncepce pro ochranu a zpřístupňování zvukových dokumentů v ČR:**

Publikace

- Český katalog nahrávek ...ESTA 1930-1946
- Gramatika etiket gramofonových desek
- Recorded Sound in Czech Lands 1900-1946

+

- Virtuální národní fonotéku
- e-konferenci
- pracovní skupinu?
- Nový fonograf - projekt NM

<https://www.narodnifonoteka.cz/>

NTK VIRTUÁLNÍ NÁRODNÍ FONOTÉKA

Q Hledat

Pokročilé vyhledávání

Možnosti vyhledávání

- Historie vyhledávání
- Pokročilé vyhledávání

Objevte více

- Procházení katalogu

...aby každý stát soustředil a uchoval v nějaké národní diskotéce cenné desky obsahující jednak národní folklór, jednak vynikající díla domácích skladatelů nebo výkonných umělců a uměleckých souborů, pokud jsou nahrána na gramofonových deskách. Tak by vznikl skutečný archiv národní hudby v autentickém a vrcholném provedení, archiv sloužící k mezinárodní propagaci domácího umění, k rozšiřování rádiem, k vědeckému studiu atd. – věc jistě žádoucí.

Karel Čapek

O projektu

Obsah a cíle VNF

Virtuální národní fonotéka má za cíl informovat o existenci, místě uložení a podobě daného zvukového dokumentu.

Poskytovatelé dat

Co je Virtuální národní fonotéka

- **webový portál** - specializovaná **databáze**, poskytující informace o:
 - **existenci, umístění a formátu** zvukových záznamů
 - online přístup bez jakýchkoliv omezení
- sbírka zvukových nahrávek na **různých nosičích**
- spojuje **různé tvůrce metadat** (*knihovny, archivy, nahrávací firmy, soukromé instituce, jednotlivce*)

Institute přispívající do VNF

- sklízíme data ze 25 institucí
- knihovny (celkem 19)
 - Knihovna Jiřího Mahena v Brně (53 000 z.)
 - Knihovna města Hradce Králové (48 600 z.)
 - Městská knihovna v Praze (45 800 z.)
 - Moravská zemská knihovna (34 400 z.)
 - Národní knihovna ČR (27 300 z.)
- další instituce
 - Národní muzeum (7 800 z.)
 - Česká televize - Archiv (10 400 z.)
 - Český rozhlas - Radiotéka (984 z.)
 - Audioteka.cz
 - Supraphon (25 700 z.)
 - ASHE

Spolupráce s dodavateli

- smlouva o spolupráci
- d. pravidelně přispívá do VNF svými záznamy
- d. zodpovídá za obsahovou i formální správnost předávaných dat
- společné doladování sporných údajů, zobrazení apod.
- údaj o dostupnosti primárního dokumentu

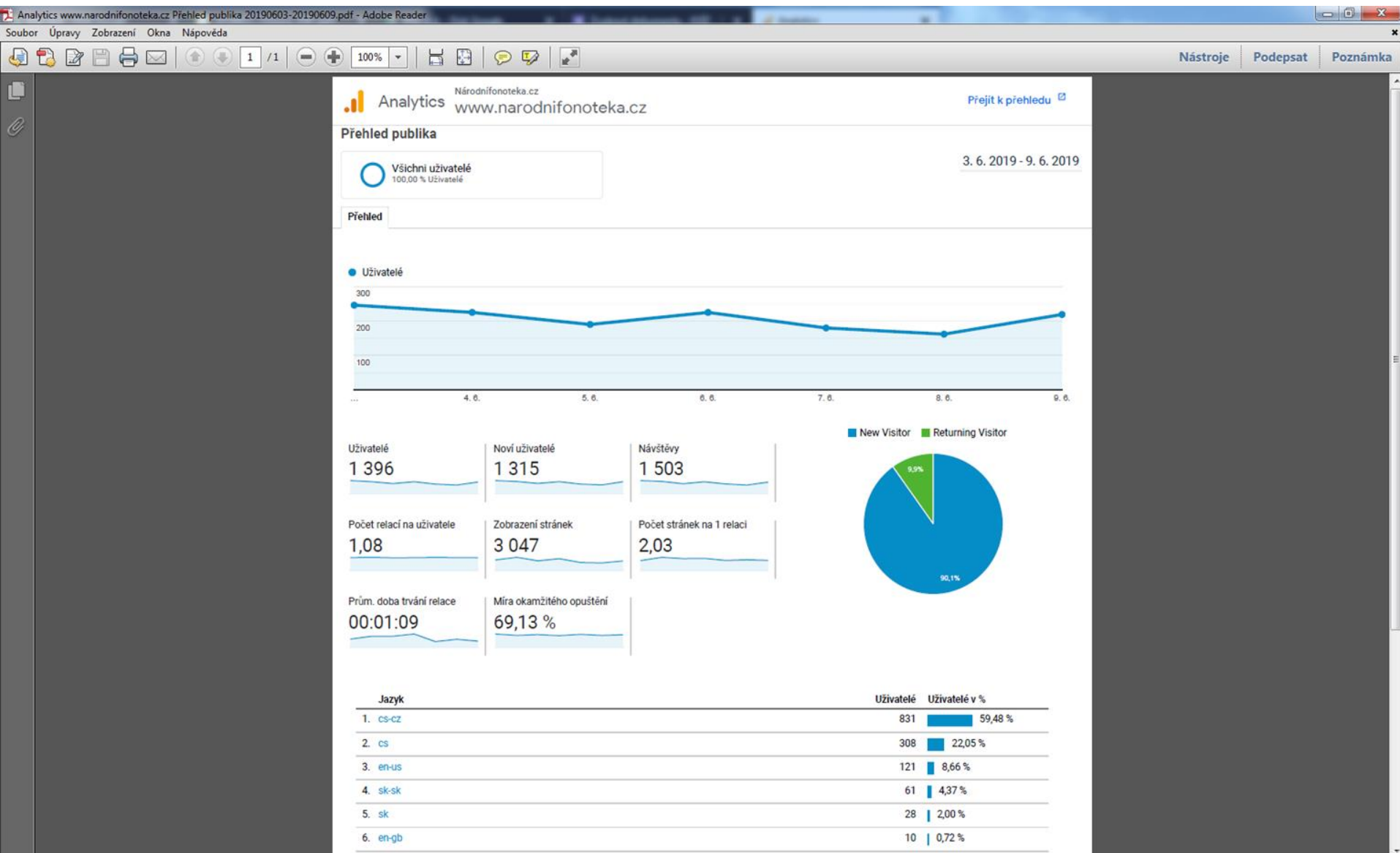

Proč je VNF jedinečná?

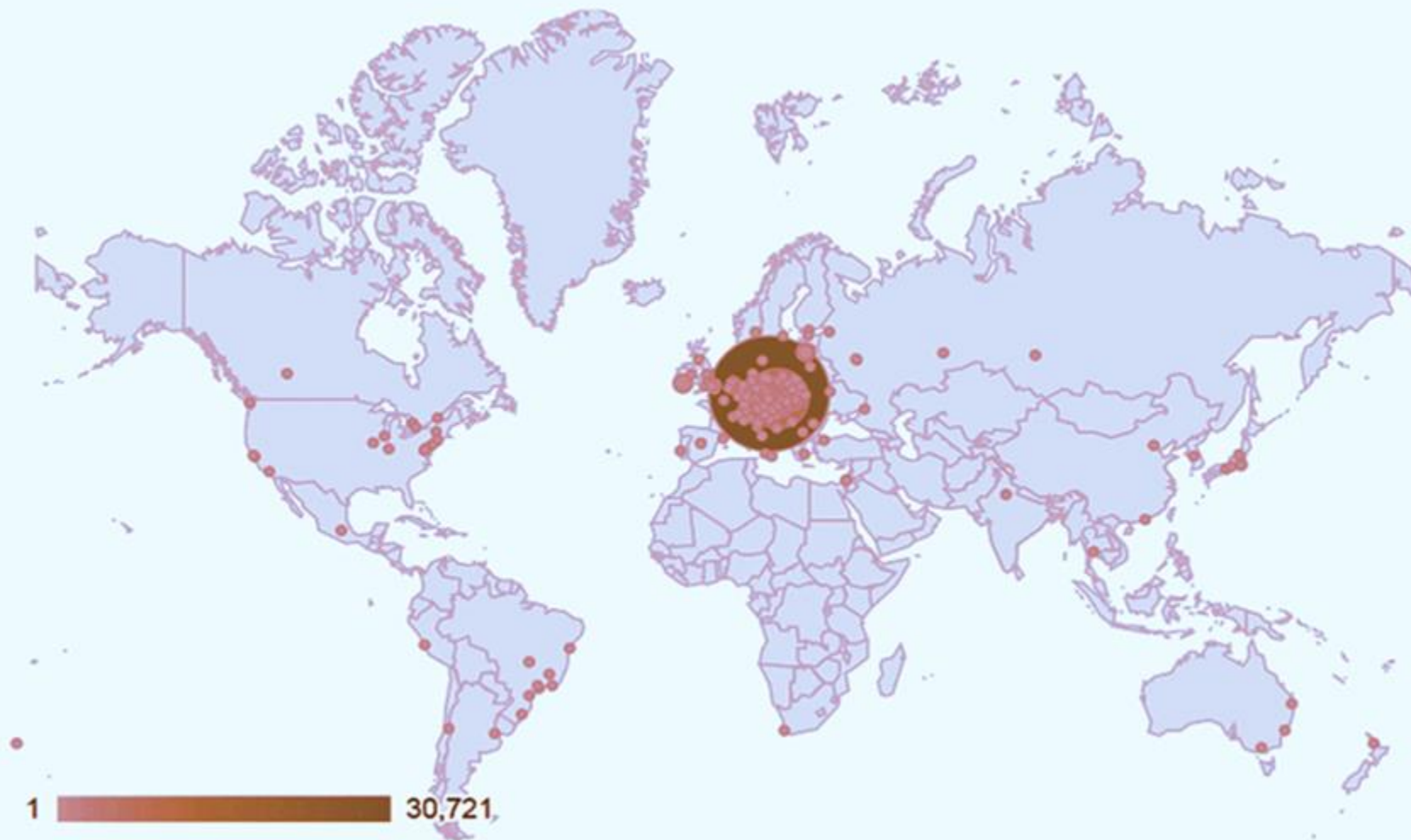
- souborný katalog zvuku v České republice
- neobsahuje jen hudbu, ale **“orální historii”**, rozhlasové vysílání, zvuky, atd.
- spojuje **různé tvůrce metadat**
- nejen katalog, ale též **místo pro poslech**:
 - přehrávání vybraných nahrávek (v souladu s **copyrightem!**)
- obohacení bibliografických záznamů o **aktivní odkazy**:
 - na digitalizovanou verzi
 - do e-shopů
 - na web vlastníka záznamu
 - na další příbuzné/relevantní weby

Návštěvnost za rok nazpátek

Návštěvnost máme i ze světa...

VNF - rozvoj spolupráce

- jednání s novými dodavateli - **institute v jednání:**
 - Archiv české a slovenské filmové hudby
 - **Český rozhlas – celý zvukový archiv**
 - Národní muzeum - data z projektu Nový fonograf
 - Supraphon – celý zvukový archiv
 - Hudební informační středisko
- a plánujeme další (IDU, AMU, presidentský archiv...)

VNF - projekt VISK 1 - rok 2019

- 4 workshopy (v KK) a 2 výběrové přednášky (UK a MU)
- nové funkce pro správu a uživatele:
 - stahování záznamů z VNF do lokálních katalogů
 - širší možnosti vyhledávání (a sjednocení terminologie)
 - poslechový komfort
 - podrobnější statistiky
 - automatizované reporty....
- návrh revize metadatového setu (s ohledem na muzea, archivy)
- tvorba „znalostní databáze“: metodiky, infozdroje, kontakty, články...)
- návrh modernizace designu i obsahu webového portálu VNF

Příklady pro inspiraci ze zahraničí

- adoptujte si svoji nahrávku
- playlisty
- rejstříky
- obrázky etiket
- metadata “pro lidi”
- terminologické slovníky
- nápovědy
- integrovaný zvuk
- kompletní sbírky, tematické celky
- obohacování dat
-

A vedle projektu - konkrétní plány 2019

- **Analýzy:**
 - průzkum potřeb popisu ZD (metadata)
 - zahraniční „fonotéky“ a jejich funkce
 - SW nástroje, služby
- zapojovat nové instituce - uzavírat smlouvy
- úzká spolupráce s Národním muzeem: obsahový garant, dodávání dat, digitalizace...
- nově navrhovaná organizační struktura (ve smlouvě s NM):
 - Rada VNF - výkonný řídicí orgán
 - koordinátoři za NM a NTK
 - PS - poradní, z dodavatelů a odborníků z praxe

Průzkumy v paměťových institucích

- další stupeň zkoumání (dříve zaměřeno na existenci sbírek)
- rozdílnost praxe - rozdílnost institucí
- průzkum ve všech typech (knihovny, muzea, archivy)
- otázky ve 4 blocích
 - obsah sbírky
 - způsob popisu
 - doplňování
 - zpřístupňování
- adresář
- příprava dotazníku
- vyhodnocení a využití výsledků

Průzkumy v paměťových institucích (2)

- obesláno 180 adresátů
 - návratnost 64
 - vyžádané příklady zaslalo 15 institucí
 - vyhodnocení a využití výsledků:
 - další mapování fondů/sbírek/kolekcí a nosičů
 - analýza rozsahu, úrovně atd. popisu
 - definování problémů v praktické katalogizaci
 - návrh řešení
- ? cesta k dohodě na “snadném” metadatovém popisu ?

Zvukové dokumenty a dotační programy

- dotační okruhy ušité jen pro tištěné dokumenty
 - jednání s MK a splnění podmínek:
 - příprava standardů
 - aktualizace podmínek v dokumentaci
 - spolupráce s garanty a komisemi
 - 2015 - **VISK 5** rozšířen o retrokonverzi či rekatalogizaci zvukových dokumentů
 - 2016 - **VISK 7** rozšířen o digitalizaci zvukových dokumentů
- dosud málo využito.....

VISK 1, VISK 2, VISK 5, VISK 7 (2018)

- **VISK 1** Koordinační centrum programu VISK
ProArc - podpora zvukových dokumentů (**VÝVOJ**)
- **VISK 2** Mimoškolní vzdělávání knihovníků
Moderní informační a komunikační technologie v
knihovnictví (**ŠKOLENÍ**)
- **VISK 5** Národní program retrospektivní konverze
katalogů knihoven v ČR - **RETROKON**
Katalogizace šelakových gramofonových desek z fondu
NM - (**KATALOGIZACE**)

VISK 7

- **Národní program digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius**
- Reformátování zvukových dokumentů zaznamenaných na gramofonových deskách včetně převodu etiket do digitální podoby (**DIGITALIZACE**)

Základy ochrany a digitalizace ZD

- vlastní proces digitalizace - workflow
- repozitáře
- dlouhodobé uložení dat
- bitová ochrana
- digitální kurátorství
 - seminář v NTK: Michal Konečný (listopad)
 - v rámci AKM: Bertram Lyons

Zatím tato oblast u nás není dostatečně rozpracována, stadium vývoje - viz projekt [Nový fonograf](#)

Vyhledat

EN

[MINISTERSTVO](#)[STRUKTURA](#)[DOTACE](#)[KREATIVNÍ ČESKO](#)[NOVINKY A MÉDIA](#)[KONTAKTY](#)[Úvodní stránka](#) / [Struktura](#) / [Výzkum a vývoj](#) / [Výzkumné programy Ministerstva kultury](#)/ [Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 \(NAKI II\)](#)

Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II)

Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II) byl schválen usnesením vlády č. 11 ze dne 2. ledna 2014 a byl na základě dopisu MK č.j. MK-S 9902/2004 OWV konzultován cestou ÚOHS s Evropskou komisí prostřednictvím národního koordinátora. Z předběžného vyjádření Evropské komise ze dne 4. 9. 2014, které postoupil ÚOHS MK dopisem č.j. ÚOHS-E27/2014/VP-18757/2014/420/VHo dne 5. 9. 2014 vyplývá, že za nezměněných podmínek poskytování podpory ve vztahu k předchozímu programu NAKI ani tento program NAKI II nezakládá veřejnou podporu.

Soubory ke stažení

[Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 - NAKI II](#) (.pdf, 269.8 kB)

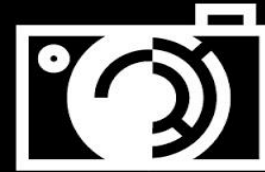
Projekt NAKI II 2018-2022

- **Nový fonograf:** naslouchejme zvuku historie. Vytvoření **postupů a nástrojů pro evidenci, digitalizaci, zpřístupnění a dlouhodobou ochranu zvukových záznamů** na historických nosičích v **paměťových institucích**.

Globální cíl č. 2: Kulturní dědictví

Specifický cíl č. 2.1 Výzkum a jeho uplatnění - kulturní dědictví a území s historickými hodnotami

Specifický cíl č. 2.2 Technologie a postupy pro ochranu kulturního dědictví

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Děkujeme za pozornost

PhDr. Iva Horová

(iva.horova@techlib.cz)

Mgr. Iva Malinová

(iva.malinova@techlib.cz)